

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2. Vtrum possint sine penitentia tolli.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

quarto quantum ad restitutionem uirtutum .

CIRCA primum queruntur sex.

¶ Primo, Vtrum omnia peccata mortalia per penitentiam auferantur.

¶ Secundo, Vtrum possint sine penitentia tolli.

¶ Tertio, Vtrum unum possit remitti sine alio.

¶ Quarto, Vtrum penitentia auferat culpam remanente reatu.

¶ Quinto, Vtrum remaneant reliquiae peccatorum .

¶ Sexto, Vtrum auferre peccatum, sit effectus poenitentiae in quantum est uirtus, an in quantum est sacramentum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum per penitentiam omnia peccata remoueantur.

Infra q. 6. 8. ar. 1. & 4. dist. 14. q. 2. art. 1. q. 1. & dist. 16. q. 1. ar. 2. q. 1. & 1. contra c. 96. & op. 2. c. 146. Gl. interlinearis, ibi. li. 1. in ultimo fol. lito. 4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod per poenitentiam non omnia peccata remoueantur. dicit enim Apostolus Heb. 12. quod Esau non inuenit poenitentiae locum, quamquam cum lachrymis inquisisset eam. gl. id est, non inuenit locum ueniae & benedictionis per poenitentiam. & 2. Mach. 9. dicitur de Antiocho, orabat scelestus Deum, a quo non erat misericordiam consecuturus. non ergo uidetur, quod per poenitentiam omnia peccata tollantur.

¶ 2. Præ. Aug. 7. dicit in lib. de sermone domini in monte, quod tanta labes est illius peccati, scilicet cum post agnitionem Dei per gratiam Christi, oppugnat aliquis fraternitatem, & aduersus ipsam gratiam, inuidia facibus agitur, ut deprecandi humilitatem subire non possit, etiam si peccatum suum mala conscientia agnoscere & annuntiare cogatur. non ergo omne peccatum potest per poenitentiam tolli.

¶ 3. Præ. Dominus dicit Matth. 12. Qui dixerit contra Spiritum sanctum uerbum, non remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro. non ergo omne peccatum remitti potest per poenitentiam.

SED CONTRA est, quod dicitur Ezech. 18. Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor amplius.

RESPON. Dicendum, quod hoc, quod aliquod peccatum per poenitentiam tolli non possit, potest contingere dupliciter: uno modo, quia aliquis de peccato poenitere non possit: alio modo, quia poenitentia non possit delere peccatum. Primo quidem modo, non possunt per poenitentiam deleri peccata de monum, & et hominum damnatorum: quia affectus eorum sunt confirmati in malo: ita quod non potest eis displicere peccatum in quantum est culpa, sed solum displicet eis poena, quam patiuntur, ratione cuius aliquam poenitentiam, sed infructuosam habent, secundum illud Sap. 5. Poenitentiam agentes, & praerangustia spiritus gementes. unde talis poenitentia non est cum spe ueniae, sed cum desperatione. tale autem non potest esse aliquod peccatum hominis uiatoris, cuius liberum arbitrium flexibile est ad bonum & ad malum. Unde dicere, quod aliquod peccatum sit in hac uita, de quo quis poenitere non possit, erroneum est. Primo quidem, quia per hoc tolleretur libertas arbitrii. Secundo, quia per hoc derogaretur uirtuti gratiae, per quam moueri potest cor cuiuscumque peccatoris ad poenitendum, secundum illud Proverb. 21. Cor regis in manu Dei, & quocumque uoluerit, uertet illud. Quod autem secundo modo non possit per ueram poenitentiam aliquod peccatum remitti, est etiam erroneum. primo quia

D. 151.

D. 109.

Fdem, quia repugnat diuinae misericordiae, de qua dicitur Ioc. 2. quod benignus & misericors est, & patiens, & multae misericordiae, & praestabilis super malitia: uinceretur enim quodammodo Deus ab homine, si homo peccatum uellet deleri, quod Deus delere non uellet. Secundo, quia hoc derogaret uirtuti passionis Christi, per quam poenitentia operatur, sicut & cetera sacramenta, cum scriptum sit prima Ioan. secundo. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non solum nostris, sed etiam totius mundi. unde simpliciter dicendum est, quod omne peccatum in hac uita per poenitentiam ueram deleri potest.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Esau non uere poenituit: quod patet ex hoc, quod dixit, ueniet dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. Similiter etiam, nec Antiochus uere poenituit: dolebat enim de culpa praeterita, non propter offensam Dei, sed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.

AD SECVDVM dicendum, quod illud uerbum Aug. sic intelligendum est, tanta est labes illius peccati, ut deprecandi humilitatem subire non possit, scilicet de facili, secundum quod dicitur illud non posse sanari, qui non potest de facili sanari: potest tamen hoc fieri per diuinam gratiam uirtutem, quae etiam interdum in profundum maris conuertit, ut dicitur in psalm. 67.

AD TERTIVM dicendum, quod illud uerbum, uel blasphemiam contra Spiritum sanctum est finalis impoenitentia, ut August. dicit in lib. de uerbis domini: quae penitus irremissibilis est: quia post finem huius uita non est remissio peccatorum. uel si intelligatur per blasphemiam Spiritus sancti peccatum, quod fit ex certa malitia, uel etiam ipsa blasphemiam Spiritus sancti, dicitur non remitti, scilicet de facili: quia tale peccatum non habet in se causam exultationis, uel quia pro tali peccato puniatur aliquis, & in hoc seculo & in futuro, ut in secunda parte oppositum est.

D. 109.

In serm. 1. 1. medio ad 6. act. 10. 20.

2. 2. q. 14. art. 1. 2. 2. j. & 4.

ARTICVLVS II.

Vtrum sine poenitentia peccatum remitti possit.

¶ Super quibus octuagesima sexta articulum secundum.

AD SECVDVM sic procedit. Videtur, quod sine poenitentia peccatum remitti possit: non enim est minor uirtus Dei, circa adultos quam circa pueros: sed pueris peccata dimittit sine poenitentia, ergo etiam & adultis.

¶ 2. Præ. Deus uirtutem suam sacramentis non alligauit: sed poenitentia est quoddam sacramentum, ergo uirtute diuina possunt peccata sine poenitentia dimitti.

¶ 3. Præ. Maior est misericordia Dei, quam misericordia hominis: sed homo interdum remittit offensam suam homini etiam non poenitenti. unde & ipse dominus mandat Mat. 5. Diligite inimicos uestros, benefacite his qui oderunt uos, ergo multo magis Deus dimittit offensam suam hominibus non poenitentibus.

SED CONTRA est, quod

¶ In ar. 2. quæst. 86. circa illud, Offensa directe opponitur gratiae, & eius ratio est, quod poenitentiam, ex hoc enim dicitur aliquis alteri esse offensus, quod repellit eum a gratia sua, dubium occurrit, tum quia falsum est offensam directe opponi gratiae, cum offensa sit in uoluntate, gratia autem secundum Auctorem in essentia animae. non est ergo directe oppositio, siue priuatiua, siue contraria, cum utraque requirat identitatem subiecti: tum quia falsum est, quod assumitur pro ratione: nam ex parte offensis hec duo, scilicet esse offensum, & abijcere a sua gratia offendentem, nec sunt idem, nec secundum est ratio primi: sed primum est

In ar. 1. cor. & q. 87. ar. 1. cor. & 4. dist. 14. q. 2. ar. 1. dist. 16. quæst. 2. q. 1.

ha-

habet ut causa secundi, ut patet in exemplo: prius enim offendit consumelia a Petro, & ex hac denominat offensus passivus: deinde per actum proprii voluntatis meae abiicio Petrum a mea gratia, quia prius offendit me: ubi manifeste patet, non ex hoc dici me offensum, quia abiicio Petrum a mea gratia: sed contra, casualiter tamen, ideo me abijcere Petrum a mea gratia, quia offensus sum: cum, quia haec duo, scilicet esse offensum, & abiicere a sua gratia offendentem, non sunt inseparabiliter connexa: sed ita aliquem esse offensum, & tamen non abiicere a sua gratia offendentem, ut saepe contingere videtur inter virum, & uxorem adultera, seu inter patrem, & filium ingratum: offensus enim retinet adhuc uxorem seu filium in sua gratia. Rite ergo fundamentum hoc in litera possum.

¶ Ad hoc dicitur, quod offensus potest dupliciter considerari. Primo, ex parte actus quo inferitur offensus, & sic offensus directe opponitur charitatis restituti in actu debitor: est enim deformitas actus, prius perfectione charitativa. Alio modo ex parte suppositi offendentis: persona enim est quae primo offendit, actus autem quo offendit quasi instrumentum personae est, & sic proprie, & formaliter consideratur offensus: & sic offensus directe opponitur gratiae, demeritorie tamen, nam offendens eo ipso, quod offendit demeretur, & quantum in se est, prius se gratia eius, quem offendit. Unde quia offendens ut sic, quantum in se est abiicit a se gratiam offensus, recte dicitur, quod offensus directe gratiae opponitur, privative, demeritorie. Vbi etiam videtur potes saluari identitatem subiecti primi denominati tam a gratia, quam ab offensu: nam persona est quae primo offendit, & quae primo grata est.

¶ Ad secundum vero dicitur, quod procedit ex malo intellectu literae: aliud est enim, formaliter loquendo, esse offensum ab aliquo, & aliud est ultra hoc quod est esse offensum, habere se ut offensum. Primum enim, scilicet esse offensum, nihil ponit aut tollit in offensu, sed solum denominationem. secundam autem addit actum, quo se habet ut offensum. Obiectiones igitur secundae & tertio loco inductae, acceperunt esse offensum, quo ad primum, litera vero utitur esse seu dici offensum quo ad utrumque, scilicet, & ad esse offensum, & quo ad habere se ut offensum. Constat autem quod in hoc consistit offensum habere se, ut offensum, quod abiicit a sua gratia offendentem: quantumcumque enim offensus quis sit, nisi abiicit offendentem a sua gratia, non se habet ut offensus. Et ad hoc forte denotandum usurpavit Auctor novam constructionem grammaticaliter, dicens, offensum alteri abiicere eum a sua gratia dicendo, offensus alteri, intelligi voluit, habens se ut offensum ad alterum. Et iuxta hunc sensum intellecta litera omnes excludit obiectiones, quoniam omnes in equivoquo laborant.

Dominus dicit Hier. 18. Si penitentiam egerit gens illa a malo quod fecit, agam & ego penitentiam super malo quod cogitavi, ut facerem ei. & sic e contrario videtur, quod si homo penitentiam non agat, quod Deus ei non remittat offensam.

RESPON. Dicendum, quod impossibile est peccatum actuale mortale sine penitentia remitti. loquendo de poenitentia, quae est virtus. Cum enim peccatum sit Dei offensum, eo modo Deus peccatum remittit, quo remittit offensam in se commissam. Offensa autem, directe opponitur gratiae: ex hoc enim dicitur aliquis alteri esse offensus, quod repellit eum a gratia sua. Sicut autem habitum est, in secunda parte, hoc inter est inter gratiam Dei, & gratiam hominis, quod gratia hominis non casualiter, sed praesupponit bonitatem veram vel apparatus in homine grato, sed gratia Dei casualiter bonitatem in homine grato: eo quod bona voluntas Dei, quae in nomine gratiae intelligitur, est causa omnis boni creati, unde potest contingere, quod homo remittat offensam, qua offensus est alicui, absque aliqua immutatione voluntatis eius: non autem contingere potest, quod Deus remittat offensam alicui absque immutatione voluntatis eius. Offensam autem peccati mortalis, procedit ex hoc, quod voluntas hominis est aversa a Deo per conversionem ad aliquod bonum commutabile. unde requiritur ad remissionem diuinae offensae, quod voluntas hominis sic immutetur, ut conuertatur ad Deum cum detestatio-

ne conversionis praedictae, & proposito emendae, quod pertinet ad rationem penitentiae, secundum quod est virtus. & ideo impossibile est, quod peccatum alicui remittatur sine penitentia, secundum quod est virtus. Sacramentum autem penitentiae (sicut supra dictum est) perficitur per officium sacerdotis ligantis, & soluentis: sine quo potest Deus peccatum remittere, sicut remittit Christus mulieri adulterae, ut legitur Ioan. 8. & peccatrici, ut legitur Luc. 7. quibus tamen non remittit peccata sine virtute penitentiae. nam sicut Greg. dicit in homil. per gratiam traxit intus, scilicet ad poenitentiam, quam per misericordiam suscipit foris.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod in pueris non est nisi peccatum originale, quod non consistit in actuali deordinatione voluntatis, sed in quadam habituali deordinatione naturae, ut in secunda parte habitum est. & ideo remittitur eis peccatum cum habituali immutatione per infusionem gratiae, & virtutum, non autem cum actuali: sed adulto in quo sunt actualia peccata, quae consistunt in deordinatione actuali voluntatis non remittuntur peccata, etiam in baptismo, sine actuali immutatione voluntatis, quod fit per penitentiam.

AD SECUNDUM Dicendum, quod illa procedit de penitentia, secundum quod est sacramentum.

AD TERTIUM dicendum, quod misericordia Dei est maioris virtutis, quam misericordia hominis in hoc, quod immutat voluntatem hominis ad penitentiam, quod misericordia hominis facere non potest.

AD SECUNDEM Dicendum, quod illa procedit de penitentia, secundum quod est sacramentum.

AD TERTIUM dicendum, quod misericordia Dei est maioris virtutis, quam misericordia hominis in hoc, quod immutat voluntatem hominis ad penitentiam, quod misericordia hominis facere non potest.

¶ Et ex hoc sensu patet ratio solutionis ad primum: nam offensus, ut offensus, quod nihil aliud est, quam quod offensus, repellat a sua gratia offendentem.

¶ In eodem art. adverte, quod dupliciter loqui possumus de possibili seu impossibili in hac materia, dum dicitur, quod impossibile est peccatum alicui remitti sine penitentia virtute: & similiter, quod non potest contingere, quod Deus remittat offensam alicui absque immutatione voluntatis eius, vel de possibili secundum potentiam ordinariam, vel de possibili secundum potentiam absolutam. Et si quidem sit sermo de possibili secundum potentiam ordinariam, nulla relinquitur difficultatis diversae opinio: omnes enim fatemur, quod qui creatur sine te, non saluabit te sine te: sed si de possibili absolute sit sermo, accedit questio cum Scot. tractata a nobis superius in commentariis super prima sententiae, q. 1. art. 2. & ideo nunc repetenda haec difficultas non puto: sed pro praesenti proposito sufficit verificare ea quae in litera dicuntur, secundum possibile vel impossibile penes potentiam ordinariam.

¶ In eodem art. & specialiter in ratione ad primum pro quanto ad omnem remissionem peccatorum actualium, actualis immutatio voluntatis concurrens attribuitur penitentiae et in baptismo, dubium occurrit: cum saltem hoc videtur, quia propositum emendae in qua ratione formalis penitentiae dicitur consistere, non habet locum in adulto consequente per baptismum plenam remissionem omnium peccatorum: quoniam ut Ambr. docuit baptismus omnia condonat, nullumque luctum &c. requirit.

¶ Ad hoc dicitur, quod baptismus non praesupponit, sed affert se cum actu penitentiae virtutis perfecti: quoniam sicut baptismus datur in remissionem peccatorum, ita qui baptizatur suscipit illud in remissionem peccatorum: ac per hoc in ipsa susceptione baptismi subiciendo se illi, & fateatur se peccasse, & detestatur priorem vitam, moriendo illi, & subiciendo se Deo ut noui Christi membrum. Et quia hoc totum eligit in remissionem peccatorum, euidenter constat: interuenire in baptismo, propositum emendae, non futuram, sed praesentem, quae magis voluntas ac electio emendae dicenda est: eligere siquidem haec in remissionem peccatorum, est eligere emendam pro peccato quo ad culpam, & quo ad poenitentiam ratione tantum beneficii, quantum est baptisma. Non igitur est intelligendum baptismum omnia condonare, sic quod nullum actum in adulto requirat, sed sic, quod opportunus actus facti affert, nec eget adminiculo alieno. Et hic est optimus modus omnia condonandi.

Tertia S. Thomae. OO AR-

Q. 84. art. 3.

Hom. 33. in euang. ad lege a pri.

1. 2. q. 83. art. 2.